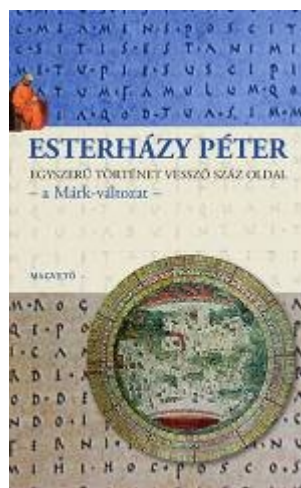

Nem mindennapi az, amit anyatejjel szívtam magamba és amit 18 éves koromtól napjainkig a Bokortól kaptam. Öregem, úgy érzem, azért normális az életem, mert annak idején, 1971-ben, Dombi Feri bácsi asztalához ültetett, kezembe adta a Szentírást, a tollat és segített a „szeretni” szó szentírási elemzésében. Ekkor, ezáltal lett világos, hogy mit jelent a „szeretni” szó Jézus ajkán. E pillanatban azt köszönöm a Bokorban, hogy '96 januárjában Merza Jóska elkészíti ezt az interjút, tehát mindketten hűségesek voltunk, vagyunk valamihez. Köszönöm azt, hogy négy srác rohagál a fejünk felett és azt mondhatom róluk, hogy megvannak. Évivel megtanulhattuk, mit jelent házastársként együttélni. Marci bácsiék, Márcziék, Királyék segítettek ebben. A 25 éves érettségi találkozón nem tudtam azzal hancegni, hogy a harmadik feleségem ül mellettem, hanem az első és egyetlen. Válaszom az: érdemes belepusztulni ilyen életbe. Nagyon szeretnék átölelni sok-sok bokorbéli személyt, hogy megköszönjem segítségüket. Gyurka bácsival kezdeném, aki a 18 éves, kamasz Bisztrai Gyurit nem a nemi életről faggatta, miként az előző gyóntatók tették, hanem azt kérdezte: mennyi pénzt adtam az éhezőknek. Ezzel a pályamódosító kérdéssel indultam el a nagykorúvá válás útján. Állandóan érzem a Bokorban a szabadságot, a szabad levegőt. A civil kurázi fontos éltető elemem. Át kell mentenünk a Bokrot a rendszerváltás zavaros évein, és meg kell találni a következő életszakasz profilját. Ehhez állandóan bizalmat kell szavazni a másíknak. Nem lehet leírni senkit.

Ezekkel a szavakkal egy kicsit már megmutattad, hogy a Bokor élete nem problémamentes. A manapság divatos lehangolódást elkerülve, említénel-e néhány kiküszöbölendő jelenséget úgy, hogy inkább a kibontakozásra tennéd a hangsúlyt?

Az egyéni életemben sohasem a kiküszöbölendő jelenségeket tartottam fontosnak. Más gondolattal, s az ebből fakadó más tettekkel a kiküszöbölendő jelenségek közvetve eltűntek. Nem azt kérem másától, hogy azt mondja meg nekem, mit ne tegyek, hanem inspiráló gondolatokra, tettekre vagyok vevő. Pozitív gondolatokkal akarok foglalkozni, nem pedig a jelen negatívumainak elemzésével. Ha a jelent nézném, akkor nyugodtan mondhatnám, hogy a francba az egészszel! De valószínű, hogy ha jobban nézném a jelent, mégsem mondanám ezt. Alkatomnál fogva nem én lennék. Alkalmatlan vagyok a kilátástalanságra. Hála Istennek!

ISTEN CSÓDJE

Esterházy Péter: Egyszerű történet vessző száz oldal – Márk-változat –
2014.06.16.

Lehetséges, hogy Isten egyáltalán nem létezik, ennek ellenére, sőt éppen ezért, hinni még lehet benne, és imádkozni is lehet hozzá, valamint, ezt sokan tapasztalatból is elmondhatják, még félni is kell az Istent. (Voltaire szerint pedig, ha nem lenne, akkor ki kellene találni, ugye.)

SÁNTHA JÓZSEF KRITIKÁJA

A kardozös változat után a sorozatnak tűnő prózafolyam második kötete egy kitelepített család sorsát meséli el. Apa, anya, két gyerek, nagymama és az őket befogadó kulák család tagjai, a mesélőre vigyázó Mári a történet főbb szereplői. Az elbeszélői hang furcsasága, hogy a kisebbik, a még beszélni nem tudó fiú a regény narrátora. Látszólag ez olyan Tolsztojos hitbélség, ha emlékszünk a mesére az egyszerű halászról, aki a vízen járva tér vissza Krisztushoz többször, mert el-elfelejti a tanítását, a szavait, mire Krisztus azzal bocsátja el: Neked erre nincs szükséged. Ezzel ellentétben azonban a kicsi fiú szavai felidéznek a huszadik századi Istenkép minden történelmi, egzisztencialista, teológiai vetületét, és egy olyan komplex attribútumokkal rendelkező fogalmi kép jön létre, amelynek részletes elemzése csak komolyabb tanulmány tárgya lehetne. Itt felsorolásszerűen megemlítjük Pascal, Schelling, Kierkegaard, Wittgenstein, Simon Weil, Pilinszky, Kertész Imre nevét, de koránt sem a teljesség igényével.

Mert ha csak nagy vonalakban is, ez a változat inkább regényszerű, mint az első opusz. Itt valóban egy otthonából kiűzött család mindennapi történetéről olvashatunk, a konfliktusok gyökerei mélyre nyúlnak és erősen hatnak, szinte rángatják a szereplőket. Az anya első férjét elhurcolták és meggyilkolták a nácik, második házasságából származik az elbeszélő, így tehát a két fiú csak féltestvérek, s a szülők éjszakai suttogásaiból kihallja, hogy az anyjuk még mindig az első férjét szereti. Az apa szerelmes boldogtalansága, az anya boldogtalan házassága, a nagyobb fiú mindent tárgyiasítani akaró írásmániája, a nagymama végtelen boldogság-akarása, amely örökös imáiban, a hitében tárgyiasul, pedig a fiát, az apa testvérét is megölték a fronton. Mári végtelen egyszerű ateizmusa és sóvárgó testisége; a kulák család, aki szerint (miután izzadságos munkával szerzett összes javait elveszítette) elég a vasárnapi ima: „Békén kell hagyni az Istent. Nem szabad bosszantani, mert akkor fültövon vág... Nagymamám felé bök a fejével.”(52.); az

anya hitelensége és az apa alkoholizmusa mindaz, amit a néma fiú maga körül lát, és különös katyvaszként magába szív. A testvérek között kialakuló néma ellentét, megfogalmazhatatlan feszültség a szülei közötti és a történelemből adódó mélységes szakadék áthidalhatatlanságát példázza. Az apa kedves időtöltése volt „előző életében” a vadászat, amire a nagyobb fiú válasza: „Az én apám nem vadászott, őt vadászták.”(73.)

Ez adja a prózai szöveg keretét, ám az elbeszélésben mind hangsúlyosabban van jelen Márk evangéliuma, Jézus Júdás általi elárultatása, meghurcoltatása és keresztre feszítése. A regény, mint már eddig is nyilvánvaló volt, egyszerűen negligálja a narráció személyének hitelességét, a kisfiú alakja feloldódik a hit és bűn több évszázados téziseinek a megfogalmazásában. Magába fogadja ezt a tudást, és valami különös módon ki is hányja magából, azaz természetes megtestesítője lesz az evilági bűnnek. Csak fokozatosan válik démonikussá, a csibék eltaposása, a kislibák budiba való behajigálása, a bűnre való hajlandóság ennek az egyes állomásai. Hogy mindezt az olvasó miként értékeli, és elfogadható, a hitvilág téziseit bőven példázó összegzésként fogja föl, mint az emberre a világból ráháramló rossz summáját - ez már talán túl is lép az esztétikai befogadás kritériumán. Túllép a regény regényességébe ágyazott epikus anyagán, és egyszerűen a világ botrányaként megnevezett jelenségként, egy mindenben áthatoló pillantásként hat. Amikor a megáradt patakba taszítja a bátyját, s előbb a szélütött nagyanya arcát akarja helyre tolni, az már nem egy kisfiú, hanem a kor eszelőssége, amelynek nem lehet példázatszerű megfelelése.

Az előző anyósa, az eгри nagymama számon kéri az anyán a felejtés bűnét, a zsidóként meghalt férje emléket, Kertész Imre szavait kölcsönzi az író a túlélőnek: „Ha hiába halt meg a fiam, az az Isten csődje. Isten csődje pedig nem az Isten, hanem az ember halála.”(43.)

A legsúlyosabb ítélet nem a stendhali példázatban rejlik („Az ember azért kapta a nyelvet, hogy elrejtse a gondolatait” 95.), hanem annak a regény terén túl nyúló értelemmel alig felfogható kijelentésen, hogy a Nietzsche hirdette „az Isten meghalt” mondat után valóságosan már az ember, a hozzá történelmileg kapcsolható emberiség is halott, s eképpen a huszadik század véglegesen fölszámolta a humanitás fogalmát, az a lény, akít még megtapasztalunk hébe-korba, már nem lehet azonos önmagával: túlélte és megszüntette minden, az Istenre áthárított reménységét. Hogy a moralitás efféle töményen prózába oltott változata valóban szépirodalomként emészthető-e, ezt a szélesebb olvasó közönség dönti majd el.

TUSNÁDY MÁRIA

WASS ALBERT „MESE AZ ERDŐRŐL” CÍMŰ MESÉJÉNEK JELKÉPRENDSZERE

AZ ERDŐ MINT AZ ÖNMEGVALÓSÍTÁS ELSŐ ÁLLOMÁSA

Wass Albert meséit olvasva úgy érezzük, mintha ezek a mesék nemcsak gyermekekhez szólnának. Természetesen hozzájuk is szólnak, de mondanivalójuk alapján a mi világunkhoz, a felnőtt emberek világához is közel állnak, akik megértik ennek a mesevilágnak az üzenetét. Wass Albert regényeiben meghatározó szerepe van a szimbólumoknak. Meséi is jelképekre épülnek, tanulságot hordoznak magukban, az egész emberiséghez szólnak, nem csak a magyar néphez. Meséiben az ősképek, toposzok vizsgálata közben tárul fel előttünk az a tény, hogy Wass Albert számára meghatározó volt a magyar nép ősi hitvilága, valamint a Biblia.

Wass Albert *Mese az erdőről* című műalkotásában az erdő válik központi szereplővé és értéké. És a benne élő állatok, tündérek, manók, még a csúf boszorkány is tanulságos világot teremt, nem találkozunk olyan szereplővel, aki gonoszságot hordozna magában.

Egyértelműen a keresztény hitvilág mutatkozik meg a mű elején: Isten összehívja négy angyalkáját. A négyes szám a teljességre, az egészre utal: négy folyó ered az Édenből, négy őselem van (levegő, víz, tűz, föld) és négy evangélista volt, akik Krisztus üzenetét közvetítették. A mű elején viszont még csak három angyallal találkozunk, akik nem tudják közvetíteni Isten akaratát. Ekkor jelenik meg a már majdnem elfelejtett negyedik angyalka. A mese új Édent teremt, új teremtéstörténetet ír, hiszen Isten négy angyala által teremtődik újra a világ. Mintha Krisztus négy apostola állna szimbolikusan a mese szereplői helyett. Az angyalkák is a békességet, a szeretetet, a jóságot közvetítik, tehát azokat a kulcsfontosságú eszméket, melyeket a Megváltó apostolai is közvetítettek az embereknek.

A mű elején káoszban, bűnnel teli világban találja magát az olvasó. A káoszból emelkedik ki kezdetben mikrovilágként, majd egyre inkább makrovilággá válva az az erdő, melynek a negyedik kisangyal a képviselője. Az erdő életre keltésében az isteni teremtés szóval történő motívuma rejlik. A negyedik kisangyal feladata az, hogy szavakkal elmondja az erdő lakóinak, hogy mit kell tenniük. A szöveggel érdemes együtt vizsgálni a mű illusztrációját. A kis szárnyas angyal kezdetben alvó, szomorú, behunyt szemű, majdhogynem élettelen fákkal találkozunk. Isten és az ő követe kell, hogy ebbe a világba életet vigyen, mert ha a természetben nincs élet, akkor hogyan lehetne életet és jóságot várni az emberek világtól. A kis angyal sorban előhívja őket. Először Csönd bácsival találkozunk, nem véletlenül, hiszen az erdőben nincs élet, az angyal hangját csak ő hallja meg. Csönd bácsi érdekes és ellentmondásokról sem mentes szerep-